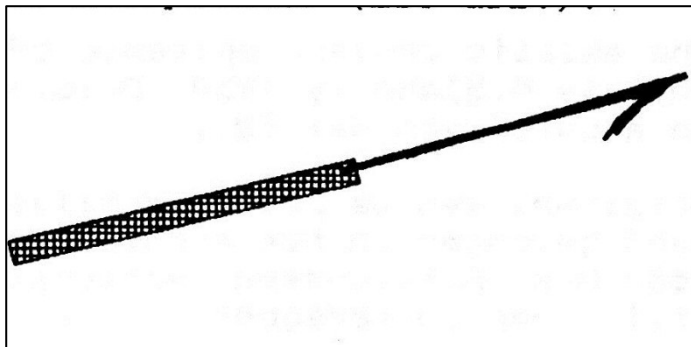

De Hooiplukker

H.G. Esveld

Een van de kleinste 'roerende monumenten' uit de collectie van het Genootschap is de hooiplukker (zie

afb.). Het instrument dateert uit de 19e eeuw en bestaat uit een houten steel met een scherpe ijzeren pun met weerhaak. Het apparaat is nog op verschillende plaatsen aanwezig maar de jonge boer weet vaak de functie niet meer. Soms wordt het zelfs uitgemaakt voor temperatuurmeter voor hooi!. In vroeger tijden werd, voordat het graan geoogst werd, het hooi gewonnen en opgeslagen in de hooiberg. Al werd de berg tot de nok gevuld, er ontstond toch altijd weer ruimte doordat het hooi geruime tijd blijft nazakken. Tijdens de roggeoogst was dit een welkome ruimte voor enkele vimmen rogge. Daardoor werd het hooi echter onbereikbaar. Als er dan voordat de rogge gedorst werd hooi nodig was (voor kalveren, ziek vee of bij extreme droogte), pakte de boer de hooimand en plukte deze met de hooiplukker vol aan de zijkant van de hooiberg. Het apparaat is een symbool van de grote waarde van en de schaarste aan hooi op de hogere gronden in vorige eeuwen.

Hooi is in de eerste plaats veevoer, maar had vroeger nog een andere belangrijke functie. In het kader van de meststoffenwet wordt tegenwoordig van het Mineralen Afvoer en Registratie Systeem (MARS) gesproken om vermindering van mineralenafvoer te bewerkstelligen. De boer van weleer had de R niet nodig, maar wel een MAS, ofwel een Mineralen Aanvoer Systeem! Dat om de vruchtbaarheid van de grond op peil te houden. Voordat er kunstmest was steunde dit op twee pijlers: heide via het maag-

darmkanaal van de schapen en heideplaggen en gras en hooi via het maagdarmkanaal van de koe. Heide is van nature niet zo rijk aan mineralen. De buurten die zich bevinden op de grens tussen hoog en laag konden in de zomer hun koeien laten grazen op de lagere broek-gronden, de z.g. stroeten of beekdalen. Dit waren de weilanden die het rijkste aan mineralen waren. Hoe verder de boerderijen van deze broekgronden of kustgebieden verwijderd waren, des te belangrijker werd de mineralenaanvoer via het hooi. De heidevelden en de hooilanden in de polders waren de basis voor het boerenbedrijf.

Heel duidelijk komt dit naar voren in de wegen-structuur van de Putten: de z.g. hooiwegen. Iedere buurt heeft er wel een of meer. Deze wegen domineren ten opzichte van andere wegen die vaak om een akker of een boerderij lopen. Het lijkt er dus op dat de hooiwegen niet veel later dan de eerste boerderijen en hoge bouwlanden ontstaan zijn. Ze lopen allemaal rechtstreeks van oost naar west, dus naar de kuststrook en de latere polder Arkemheen:

Putten, Norden - via Zuiderzeestraat,
Waterweg naar
Knardersteeg of
Oeverstraat;

Bijsteren - via Stenenkamerseweg,
Hornsdam naar de dijk;

Halvinkhuizen - via Hooiweg (de buurt lijkt wel om deze weg
heen gebouwd te zijn),
Arkemheenseweg naar de Arlersteeg;

Huinen - vanaf Oude Nijkerkerweg en Beulekamper-
steeg,
via Hogesteeg, Diermenseweg naar de Schrem-
mersteeg;

Gerven en Hell - vanaf Koestapel, Gerven, Langemheen,
Klein- en Groot Boeyen, Rookhuizen,
Meskampersteeg, Vleessteeg naar Kromme
Koesteeg (Deze lijn is voor een gedeelte verdwenen of
aan het openbaar verkeer onttrokken).

Meer dan een eeuw geleden zou de laatst genoemde weg vanaf de Salentijn naar Koestapel aan de Voorthuizerstraat verhard worden door de eigenaar van de Salentijn. De stenen daarvoor waren al aangekocht en aangevoerd en een deel van de weg was al bestraat. Omdat het plan opeens niet door ging werden de stenen weer afgevoerd, behalve van het gedeelte dat al bestraat was. In het verlengde van de Meskampersteeg tussen de boerderijen Rookhuizen en Groot Boeyen ligt daardoor een van de oudste straatwegen van Putten, in ieder geval de langstliggende.

Er is niet aan de indruk te ontkomen dat er ook in de oostelijke helft van de Gemeente Putten verschillende wegen liggen die als hooiweg ontstaan kunnen zijn. Zij komen vanuit de oude nederzettingen op wat nu het Veluwe Massief wordt genoemd. Bij onderzoek in de familiehistorie bleek dat mijn voorgeslacht in Elspeet omstreeks 1800 enkele bunders in de Puttermheen in eigendom had. Een blik op oude kaarten maakt duidelijk dat er vanaf Elspeet een weg loopt in een rechte lijn via Staverden, uitkomend op een rechte lijn vanaf Leuvenum naar Putten (de latere Postweg) en hiervandaan naar het kustgebied.

Vanaf Garderen loopt de Putterweg bij Mooi Veluwe rechtdoor naar Arkemheen. Vanaf Millingen zijn er twee lijnen aan te wijzen: De Hooiweg, zoals genoemd vanaf Millingen en onder Putten de Millingerweg geheten (op oude kaarten is te zien dat deze weg over de grond van Mooi Veluwe aansluit op de Garderenseweg vanaf Mooi Veluwe naar Putten. Dit stuk moet dus ook een deel van de oude Millinger hooiweg zijn). Vanaf Millinger loopt er nog een weg, genaamd de Nijkerkerweg, naar Boeschoten. Behalve een kleine afbuiging bij Boeschoten en een verdwenen stukje bij

de Pauwenhof is dit een rechte lijn met de Boeschoterweg richting Huinen.

Vanaf Stroe vormt de Tolnegenweg met de Veenhuizerveldweg een geheel, behoudens wat door de verdeling van de heidevelden is weggevaagd. Oostelijk van de boerderij Schoonhoven aan de Voorthuizerstraat kwamen beide wegen samen. Via de Schoonhoverweg en Beulekampersteeg ging het dan richting Arkemheen. Wel kan men zich afvragen, gezien de afstand, hoe de mensen nog tijd vonden om te maaien en te hooien. Mogelijk werd er gebruik gemaakt van in de polder aanwezige arbeidskrachten (bv bewoners vande dijkhuizen).

Tot zover het verhaal van de hooiplukker waarmee Arkemheens hooi werd geplukt van Gerven tot Horst en van Elspeet tot Stroe.

+++